

Mamy czas urlopów, wakacji. Wiele osób wyjeżdża na wczasy, obóz lub wycieczkę. A jaka jest geneza słów *obóz* i *wycieczka*? Jakie było ich pierwotne znaczenie? Dlaczego mówimy, że są to słowa związane z taktyką wojskową?

Wikimedia Commons

Obóz

Obecnie wyraz *obóz* ma kilka znaczeń. *Obóz* jest to:

1. 'zespół namiotów usytuowanych pod gołym niebem, przeznaczonych na dłuższy odpoczynek dla większej grupy osób' (*młodzież wyjechała na obóz nad jeziorem*);
2. 'rodzaj kursu gromadzącego na pewien czas grupę ludzi (często połączonego z wypoczynkiem) w celu wspólnego odbywania ćwiczeń sportowych (*obóz sportowy, kondycyjny*) lub zawodowego doskonalenia się (*obóz szkoleniowy*)';
3. 'grupa ludzi (państw) wyznających te same idee, mających wspólne cele polityczne, gospodarcze itp. (*obóz demokratyczny, imperialistyczny*)';
4. 'miejsce przymusowej izolacji jeńców wojennych, uchodźców, skazanych na roboty przymusowe, więźniów, miejsce masowej zagłady (*obóz internowanych, jeniecki*,

koncentracyjny)'.

Źródła historyczne podają, że pierwotnie słowo *obóz* – wywodzące się z: *obwoz* – wiązało się z taktyką walki. Częstka *ob-* (znacząca 'dookoła') i częstka *-woz* (znacząca 'wóz') ujawniają, że wtedy obozy składały się z odpowiednio ustawionych wozów, na przykład wozy tworzyły okrąg wokół ogniska, przy którym sadowili się walczący.

Wycieczka

Wyraz *wycieczka*, który dziś kojarzy się przede wszystkim z wędrowką pieszą, wyjazdem, podróżą, wyprawą, na przykład rowerową – w celach krajoznawczych, turystycznych, również pierwotnie był terminem wojskowym. Wtedy znaczył on 'niespodziewany wypad niewielkiego oddziału wojska z twierdzy, warownego obozu przeciwko nieprzyjacielowi'.

Jak pisze Małgorzata Milewska-Stawiany^{*)}, słowo *wycieczka* pochodzi bezpośrednio od czasownika „wyciekać”, który z kolei wywodzi się od „ciekać” ('biegać'). Przypomnijmy, że w opisywanym w „Potopie” Henryka Sienkiewicza oblężeniu Jasnej Góry osaczeni przez wroga obrońcy organizowali jednoosobowe lub kilkuosobowe wyprawy – „wycieczki”, by zniszczyć działa wroga. Któż z nas nie pamięta rozmowy Kmicica z Czarnieckim:

- *O! – rzekł Czarniecki, podnosząc głowę – o czym myślisz?*
- *Myślę o Zbarażu, że tam oblężeni przez wycieczki niejedną srogą klęskę hultajstwu zadali.*
- *A tobie, jak wilkowi po nocy, krew na myśli?*
- *Na Boga żywego i Jego rany, uczynimy wycieczkę! Ludzi narzniemy, działa pozagważdżamy. Oni się tam niczego nie spodziewają.*

Co ciekawe, współczesne słowniki języka polskiego zwykle obok obecnego znaczenia słowa *wycieczka*, przywołanego na wstępie (dotyczącego wyprawy turystycznej, krajoznawczej, naukowej, szkoleniowej, towarzyskiej) oraz drugiego znaczenia, mówiącego o tym, że *wycieczka* to: 'grupa osób biorących udział w wędrowce, zwiedzaniu, podróży' (np. *Cała wycieczka śpiewa.*), podają także przestarzałe znaczenie: 'niespodziewany wypad niewielkiego oddziału wojska z twierdzy, obozu warownego przeciwko nieprzyjacielowi'.

Przy okazji

Współcześnie słowo *wycieczka* występuje także w potocznym związku frazeologicznym „wycieczki osobiste”. Związek ten oznacza stosowanie podczas dyskusji na tematy ogólne aluzji do spraw osobistych jednego z dyskutantów lub do spraw osoby niebiorącej udziału w

tej dyskusji.

Barbara Ellwart

*) Małgorzata Milewska-Stawiany „Wycieczki i obozy, czyli o dawnej taktyce walki zapisanej w języku”